

ความผิดพลาดในการปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาล

สิระยา สัมมาวาจ* วท.ม (พยาบาล) ร.ม (บริหารรัฐกิจ)

บทคัดย่อ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความผิดพลาดในการปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาล กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 โรงเรียนพยาบาลรามาธิบดี คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล จำนวน 75 คน ผลการวิจัยพบว่านักศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่เคยปฏิบัติงานผิดพลาด คิดเป็นร้อยละ 56 โดยทำผิดขณะศึกษาอยู่ชั้นปี3 มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 57.14 รองลงมาได้แก่ชั้นปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 42.86 ลักษณะของความผิดพลาดส่วนใหญ่เป็นการให้ยาผิด คิดเป็นร้อยละ 76.19 สาเหตุของความผิดพลาดส่วนใหญ่เกิดจากการขาดความละเอียดรอบคอบ คิดเป็นร้อยละ 76.19 ขาดทักษะและประสบการณ์ร้อยละ 54.76 นักศึกษาทั้งหมดคิดว่าความผิดพลาดที่เกิดขึ้นป้องกันได้โดยนักศึกษาควรมีความรู้ในสิ่งที่ทำ มีความละเอียดรอบคอบ และความตั้งใจในการทำงาน นักศึกษาส่วนใหญ่ตั้งใจว่าจะระมัดระวังไม่ให้เกิดความผิดพลาดขึ้นอีก รามาธิบดีพยาบาลสาร 2541; 4(2):190-203.

คำสำคัญ: ความผิดพลาดในการปฏิบัติงาน นักศึกษาพยาบาล

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความผิดพลาดในการปฏิบัติการพยาบาล เป็นสิ่งที่ไม่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้น เนื่องจากจะทำให้ผู้รับบริการได้รับอันตรายซึ่งอาจรุนแรงจนถึงชีวิต และพยาบาลผู้กระทำผิดจะต้องได้รับการพิจารณาโทษจากองค์กรวิชาชีพและกระบวนการยุติธรรมตามกฎหมายบ้านเมือง นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อทางด้านลบต่อภาพลักษณ์ของวิชาชีพพยาบาลอีกด้วย นักศึกษาพยาบาลจำเป็นจะต้องเรียนรู้ทั้งทาง

ภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติเพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์และลงมือปฏิบัติในสถานการณ์ต่างๆ ที่มีความหลากหลาย¹ ในการปฏิบัติงานของนักศึกษาอาจเกิดความผิดพลาดเนื่องจากการขาดความรู้ ทักษะ ประสบการณ์หรือความประมาทเลินเล่อ ขาดความละเอียดรอบคอบ ความรุนแรงของความผิดพลาดมีตั้งแต่ระดับความผิดเล็กน้อยจนถึงขั้นอันตราย ถึงแม้การปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาล จะต้องอยู่ในความควบคุมของอาจารย์พยาบาล

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล

หรือพยาบาลวิชาชีพก็ตาม แต่ก็มีโอกาสที่จะเกิดความผิดพลาดขึ้นได้ และในบางกรณีความผิดพลาดที่เกิดขึ้น นักศึกษาอาจปกปิดไว้ไม่ได้แจ้งให้ผู้รับผิดชอบทราบเรื่องที่เกิดขึ้น

จากสถิติซึ่งได้รับการบันทึกในการประชุมคณะกรรมการเฉพาะกิจพิจารณาความผิดพลาดในการปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาลโรงเรียนพยาบาลรามาธิบดี ตั้งแต่ พ.ศ. 2525 ถึง พ.ศ. 2539 พบว่ามีนักศึกษาทำผิด 54 ราย ส่วนใหญ่เป็นการให้ยาผิด รวม 47 ราย คิดเป็นร้อยละ 87.04 แยกเป็นยาฉีด 36 ราย คิดเป็นร้อยละ 66.67 และยากิน 11 ราย คิดเป็นร้อยละ 20.37 รองลงมา ได้แก่ อุบัติเหตุตกเตียง หกล้ม 5 ราย คิดเป็นร้อยละ 9.26 ตัดไหมโดยไม่มีแผนการรักษา และอ่านค่าฮีมาโตคริตผิดพลาด อย่างละ 1 ราย คิดเป็นร้อยละ 1.85

จะเห็นได้ว่าจากสถิติซึ่งมีการบันทึกไว้เป็นระยะเวลา 14 ปี มีจำนวนไม่มากนักและผู้ป่วยทุกรายได้รับการช่วยเหลือจนปลอดภัยไม่มีอันตรายที่รุนแรง แต่อาจมีความผิดพลาดที่เกิดขึ้นโดยนักศึกษาไม่ได้รายงานให้ผู้รับผิดชอบทั้งอาจารย์พยาบาลและพยาบาลได้ทราบ ในฐานะที่เป็นอาจารย์พยาบาล ผู้วิจัยจึงต้องการจะศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความผิดพลาดในการปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาลซึ่งอาจมีข้อมูลเพิ่มเติมนอกเหนือจากที่มีรายงานและบันทึกไว้ เพื่อทราบปัญหาและนำเสนอให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาลตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและร่วมค้นหาแนวทางพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

ป้องกันไม่ให้เกิดความผิดพลาดในการปฏิบัติงานของนักศึกษาอีก

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

วิชาชีพการพยาบาล เป็นวิชาชีพที่ให้บริการทางสุขภาพแก่ประชาชนในสังคมบนพื้นฐานของหลักวิชาการที่เป็นองค์ความรู้ในสาขาการพยาบาล ผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลจะต้องผ่านกระบวนการศึกษาเพื่อการถ่ายทอดความรู้และทักษะที่สำคัญสำหรับการประกอบวิชาชีพการพยาบาล ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ การควบคุมคุณภาพของการบริการให้ได้ตามมาตรฐานวิชาชีพ ใช้วิธีการให้สมาชิกควบคุมตนเอง ด้วยจิตสำนึกในความรับผิดชอบตามบทบาทหน้าที่ของตนภายใต้ บทบัญญัติจรรยาบรรณวิชาชีพการพยาบาล และควบคุมโดยองค์กรวิชาชีพคือสภาการพยาบาลและสมาคมพยาบาล² ผู้ที่จะเป็นพยาบาลวิชาชีพ จะต้องได้รับการศึกษาอบรมและฝึกหัดสวมบทบาทพยาบาลวิชาชีพ จนเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และคุณสมบัติที่ได้รับการรับรองแล้วโดยกฎหมาย ประสพการณ์การเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาลที่เกิดขึ้นในกระบวนการถ่ายทอดเชิงวิชาชีพ จะช่วยส่งเสริมให้นักศึกษาพยาบาลค่อยๆ พัฒนาความรู้ความสามารถในการแสดงออกได้ตามบทบาทหน้าที่ของพยาบาลวิชาชีพ² ความผิดพลาดในขณะปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาลอาจเกิดขึ้นจากหลายสาเหตุ เช่น การขาดความรู้ ทักษะ ประสพการณ์ ตลอดจนความประมาทขาดความละเอียดรอบคอบในการปฏิบัติงาน ผลกระทบจากการปฏิบัติงาน

ผิดพลาด นอกจากจะทำให้ผู้ป่วยได้รับอันตรายแล้ว ยังอาจสะท้อนถึงคุณภาพในการจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาลในสถาบันนั้นๆ อีกด้วย ความผิดพลาดในการปฏิบัติงานส่วนใหญ่เป็นการรายงานในเรื่องการให้ยาผิดพลาด ซึ่งเกิดจากการไม่ปฏิบัติตามหลักความถูกต้อง 5 ประการ (five right : 5 R) ได้แก่ ถูกชนิด ถูกคน ถูกขนาด ถูกวิธีทางและถูกวิธีการ ถูกเวลา^{3,4} เนื่องจากการให้ยาเป็นภาระงานที่ต้องอาศัยความรับผิดชอบสูง และเป็นงานหลักส่วนหนึ่งของพยาบาล การให้ยาผิดพลาดจึงเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นบ่อย อย่างไรก็ตาม นอกเหนือจากการให้ยาผิดแล้ว ความผิดพลาดอาจเกิดขึ้นได้ในทุกกิจกรรมการพยาบาล สาเหตุของความผิดพลาดอาจเกิดจากบุคคลและสภาพแวดล้อม แต่ไม่ว่าจะเกิดจากสาเหตุใดก็ตามล้วนส่งผลกระทบต่อคุณภาพการพยาบาลทั้งสิ้น นอกจากนี้ความผิดพลาดที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เป็นสิ่งที่สามารถป้องกันได้ คุณภาพส่วนบุคคลของพยาบาลเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่จะพิสูจน์ให้สังคมมองเห็นความสำคัญของพยาบาล พยาบาลทุกคนจึงต้องพัฒนาให้รอบด้านทั้งในด้านความรู้และความสามารถทางด้านการปฏิบัติ⁵ การฝึกฝนทักษะทางการพยาบาลที่มีคุณภาพจะต้องอาศัยความร่วมมือจากฝ่ายบริการพยาบาลและการศึกษาพยาบาล การให้การศึกษอบรมทางวิชาชีพการพยาบาลจะมีทั้งการถ่ายทอด แลกเปลี่ยนความรู้ ค่านิยม อุดมการณ์ปลูกฝังให้มีการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมในเชิงวิชาชีพ ยึดจรรยาบรรณวิชาชีพไว้ในจิตสำนึก รับผิดชอบต่อตามบทบาทหน้าที่ของ

พยาบาลให้มีประสิทธิภาพ รู้เหตุและผลของการปฏิบัติกิจกรรมการพยาบาลแต่ละอย่าง มีความรู้สึกสำนึกในความรับผิดชอบต่อผลพวงที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติการพยาบาลทั้งผลที่เกิดขึ้นต่อผู้รับบริการและครอบครัว วิชาชีพ องค์กรหรือหน่วยงาน ผู้ร่วมงาน และสังคมหรือชุมชน⁶

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาอุบัติการณ์ ลักษณะ สาเหตุของความผิดพลาดในการปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาล โรงเรียนพยาบาลรามาธิบดี ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อความผิดพลาดที่เกิดขึ้น ได้แก่ ความรู้สึกของนักศึกษา แนวทางการป้องกันความผิดพลาด และการปฏิบัติของนักศึกษาเมื่อปฏิบัติงานผิดพลาด

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 โรงเรียนพยาบาลรามาธิบดี คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล ปีการศึกษา 2540 ซึ่งสมัครใจตอบแบบสอบถามและส่งแบบสอบถามกลับคืน จำนวน 75 คน จากจำนวนประชากรทั้งหมด 136 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความผิดพลาดในการปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาล ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยให้นักศึกษาเลือกข้อความที่ตรงกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น หรือตรงกับความคิดเห็นของนักศึกษา

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ผล

แจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2540 และให้ส่งกลับภายใน 2 สัปดาห์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ

ผลการวิจัย

ได้รับแบบสอบถามคืน 75 ฉบับจากนักศึกษาพยาบาลรามาธิบดีชั้นปีที่ 4 จำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 55.15 ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยปฏิบัติงานผิดพลาดจำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 56 ในจำนวนผู้ที่ปฏิบัติงานผิดพลาดส่วนใหญ่ทำผิดเพียงครั้งเดียว 19 คน คิดเป็นร้อยละ 45.24 รองลงมาทำผิด 2 ครั้ง 16 คน คิดเป็นร้อยละ 38.10 ขณะที่ปฏิบัติงานผิดพลาดศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 3 มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 57.14 รองลงมาได้แก่ชั้นปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 42.86 และชั้นปีที่ 2 ร้อยละ 28.57 ตามลำดับ (ตารางที่ 1) ลักษณะของความผิดพลาดที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เกิดจากการให้ยาจำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 76.19 โดยแยกเป็นการให้ยาผิดจำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 30.95 และการให้ยารับประทาน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 45.24 (ตารางที่ 2) สาเหตุของความผิดพลาดส่วนใหญ่เกิดจากการขาดความละเอียดรอบคอบ คิดเป็นร้อยละ 76.19 ขาดทักษะประสบการณ์ ร้อยละ 54.76 (ตารางที่ 3) กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ตรวจสอบพบความผิดพลาดด้วยตนเองเป็นคนแรกคิดเป็นร้อยละ 69.05 นักศึกษาทั้งหมดคิดว่าความผิดพลาดที่เกิดขึ้นสามารถป้องกันได้โดยนักศึกษาควร

มีความรู้ในสิ่งที่จะปฏิบัติให้ดีกว่า คิดเป็นร้อยละ 100 ควรมีความละเอียดรอบคอบในการปฏิบัติงาน ร้อยละ 94.67 และควรมีความตั้งใจในการทำงาน ร้อยละ 92.00 (ตารางที่ 6) ส่วนสาเหตุของความผิดพลาดนั้น ร้อยละ 92.86 คิดว่านักศึกษาพยาบาลเป็นผู้ก่อให้เกิดความผิดพลาดด้วยตนเอง ร้อยละ 38.10 คิดว่าพยาบาลมีส่วนก่อให้เกิดความผิดพลาดในการปฏิบัติงาน (ตารางที่ 4) เมื่อเกิดข้อผิดพลาดกลุ่มตัวอย่างจะรายงานอาจารย์และพยาบาลประจำหอผู้ป่วย คิดเป็นร้อยละ 66.67 เท่ากัน ติดตามประเมินอาการผิดปกติของผู้ป่วย วันต่อไป คิดเป็นร้อยละ 57.14 และมีอยู่ 1 รายที่เก็บเป็นความลับไม่บอกให้ใครทราบ (ตารางที่ 4) ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการปฏิบัติงานผิดพลาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดคิดว่าเป็นผู้ป่วย นักศึกษาพยาบาลผู้กระทำผิดและอาจารย์ผู้รับผิดชอบร้อยละ 94.67 เท่ากัน โดยกลุ่มตัวอย่างคิดว่าผลกระทบของการปฏิบัติงานผิดพลาดทำให้ผู้ป่วยเสี่ยงต่อการได้รับอันตราย สัมพันธภาพระหว่างนักศึกษาพยาบาลและผู้ป่วยเป็นไปในทางลบ ร้อยละ 65.33 สัมพันธภาพระหว่างนักศึกษาพยาบาลและอาจารย์ประจำหอผู้ป่วยเป็นไปในทางลบ ร้อยละ 53.33 และสัมพันธภาพระหว่างนักศึกษาพยาบาลและพยาบาลประจำหอผู้ป่วยเป็นไปในทางลบร้อยละ 48.00 (ตารางที่ 5) ความรู้สึกต่อความผิดพลาดที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่ตั้งใจจะไม่ให้เกิดความผิดพลาดขึ้นอีก คิดเป็นร้อยละ 78.57 แต่ไม่แน่ใจว่าจะมีโอกาสเกิดความผิดพลาดในการปฏิบัติงานอีกหรือไม่ แต่จะพยายามตั้งใจทำให้ดีที่สุด ร้อยละ 88.10 (ตารางที่ 4)

ความผิดพลาดในการปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาล

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามประสบการณ์และจำนวนครั้งที่ ปฏิบัติงาน ผิดพลาด (n = 75)

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
การปฏิบัติงานผิดพลาด	42	56.00
ไม่เคย	33	44.00
จำนวนครั้งที่ปฏิบัติงานผิดพลาด		
1 ครั้ง	19	45.24
2 ครั้ง	16	38.10
3 ครั้ง	3	7.14
4 ครั้ง	-	-
5 ครั้ง	2	4.76
6 ครั้งขึ้นไป	1	2.38
จำไม่ได้แน่นอน	1	2.38
ขณะที่ปฏิบัติงานผิดพลาด :-		
เรียนอยู่ชั้นปีที่ 2	12	28.57
เรียนอยู่ชั้นปีที่ 3	24	57.14
เรียนอยู่ชั้นปีที่ 4	18	42.86

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามลักษณะของความผิดพลาด (n = 42)

ลักษณะของความผิดพลาด	จำนวน	ร้อยละ
การให้ยารับประทาน	19	45.24
การให้ยาฉีด	13	30.95
การให้ข้อมูล	11	26.19
การให้น้ำเกลือ	7	16.67
การทำแผล	6	14.29
การทำให้เกิดอุบัติเหตุหรือการบาดเจ็บ เช่น ตกเตียง หกล้ม	6	14.29
การให้เลือด	3	7.14
การเตรียมผิวหนังเพื่อการผ่าตัด	3	7.14

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามสาเหตุของความผิดพลาด (n = 42)

ลักษณะของความผิดพลาด	จำนวน	ร้อยละ
ขาดความละเอียดรอบคอบ	32	76.19
ขาดทักษะ ประสบการณ์	23	54.76
ขาดความรู้	15	35.71
ความบกพร่องในการติดต่อสื่อสาร	12	28.57
สถานการณ์แวดล้อมในขณะนั้น	6	14.29
อุปกรณ์ชำรุด	4	9.52
ไม่ตั้งใจปฏิบัติงาน	3	7.14

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความคิดเห็นหรือการปฏิบัติเมื่อปฏิบัติงานผิดพลาด (n = 42)

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
ความผิดพลาดที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่ป้องกันได้หรือไม่		
• ป้องกันได้	42	100
• สู้วิสัยไม่สามารถป้องกันได้	-	-
ผู้ที่ตรวจสอบพบความผิดพลาดคนแรก		
• ตัวนักศึกษาพยาบาล	29	69.05
• อาจารย์พยาบาล	10	23.81
• พยาบาลประจำหอผู้ป่วย	7	16.67
• ผู้ป่วย	2	4.76
เมื่อเกิดข้อผิดพลาดนักศึกษาปฏิบัติอย่างไร		
• รายงานอาจารย์ประจำหอผู้ป่วย	28	66.67
• รายงานพยาบาลประจำหอผู้ป่วย	28	66.67
• ติดตามประเมินอาการผิดปกติของผู้ป่วยหลังจากวันนั้นต่อไป	24	57.14
• ประเมินอาการผิดปกติของผู้ป่วยเฉพาะในวันนั้น	13	30.95
• บอกให้เพื่อนนักศึกษาทราบ	10	23.81
• รายงานหัวหน้าหอผู้ป่วย	2	4.76
• รายงานอาจารย์ที่ปรึกษา	2	4.76
• เก็บเรื่องนี้ไว้เป็นความลับไม่บอกให้ใครทราบ	1	2.38

ความผิดพลาดในการปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาล

ความผิดพลาดในการปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาล

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
ความรู้สึกของนักศึกษาเมื่อปฏิบัติงานผิดพลาด		
• ตั้งใจจะไม่ให้เกิดความผิดพลาดขึ้นอีก	33	78.57
• เป็นห่วงผู้ป่วย	32	76.19
• เสียใจมาก	23	54.76
• ไม่อยากเรียนพยาบาลต่อไป	2	4.76
ผู้ที่นักศึกษาคิดว่ามีส่วนก่อให้เกิดความผิดพลาดในการปฏิบัติงาน		
• ตัวนักศึกษาผู้ปฏิบัติ	39	92.86
• พยาบาลประจำหอผู้ป่วย	16	38.10
• อาจารย์พยาบาล	6	14.29
• เพื่อนนักศึกษา	6	14.29
• ผู้ป่วย	6	14.29
• แพทย์	2	4.76
โอกาสเกิดความผิดพลาดในการปฏิบัติงานของนักศึกษาซ้ำอีก		
• ยังไม่แน่ใจแต่จะพยายามตั้งใจทำให้ดีที่สุด	37	88.10
• คิดว่ามีโอกาสเกิดขึ้นอีกได้บ้างแต่น้อย	5	11.90

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบจากการปฏิบัติงานผิดพลาด (n = 75)

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
ผู้ที่ได้รับผลกระทบ		
• ผู้ป่วย	75	100.00
• นักศึกษาพยาบาลผู้นั้น	71	94.67
• อาจารย์พยาบาลผู้รับผิดชอบ	71	94.67
• พยาบาลประจำการ	56	74.67
• หัวหน้าหอผู้ป่วย	44	58.67
ผลกระทบ		
• ผู้ป่วยเสี่ยงต่อการได้รับอันตราย	75	100.00
• สัมพันธภาพระหว่างนักศึกษาพยาบาลและผู้ป่วยเป็นไปในทางลบ	49	65.33
• สัมพันธภาพระหว่างนักศึกษาพยาบาลและอาจารย์ประจำหอผู้ป่วยเป็นไปในทางลบ	40	53.33
• สัมพันธภาพระหว่างนักศึกษาพยาบาลและพยาบาลประจำหอผู้ป่วยเป็นไปในทางลบ	36	48.00
• ความร่วมมือระหว่างบุคลากรที่เกี่ยวข้องต่อการจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาลภาคปฏิบัติลดลง	10	13.33

ความผิดพลาดในการปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาล

ตารางที่ 6 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการป้องกันความผิดพลาดในการปฏิบัติงานของนักศึกษา (n = 75)

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
แนวทางการป้องกันความผิดพลาด		
• นักศึกษาควรมีความรู้ในสิ่งที่จะปฏิบัติให้ดีกว่าก่อน	75	100.00
• นักศึกษาควรมีความละเอียดรอบคอบในการปฏิบัติงาน	71	94.67
• นักศึกษาควรมีความตั้งใจในการทำงาน	69	92.00
• นักศึกษาควรประเมินผลการปฏิบัติงานของตนเองทุกครั้ง	46	61.33
• อาจารย์ควรประเมินความพร้อมของการปฏิบัติงานของนักศึกษาก่อน ถ้าไม่พร้อม ยังไม่ควรให้ปฏิบัติงาน	46	61.33
• อาจารย์ควรให้อิสระในการปฏิบัติงานแก่นักศึกษา	46	61.33
• อาจารย์ควรติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของนักศึกษาทุกครั้ง	36	48.00
• อาจารย์ไม่ควรปล่อยให้ให้นักศึกษาปฏิบัติการพยาบาลโดยลำพัง	26	34.67
• อาจารย์ควรสอบถามความต้องการของนักศึกษาก่อน	24	32.00
เมื่อเกิดความผิดพลาดในการปฏิบัติงานนักศึกษาควรทำอย่างไร		
• รายงานอาจารย์ประจำหอผู้ป่วย	69	92.00
• รายงานพยาบาลประจำหอผู้ป่วย	62	82.67
• ติดตามประเมินอาการผิดปกติของผู้ป่วยต่อไป	56	74.67
• รายงานหัวหน้าหอผู้ป่วย	31	41.33
• ประเมินความผิดปกติของผู้ป่วยเฉพาะในวันนั้น	25	33.33
• บอกให้เพื่อนนักศึกษาทราบ	15	20.00
• รายงานอาจารย์ที่ปรึกษา	11	14.67
• รายงานอาจารย์ประจำชั้น	8	10.67
• บอกให้ผู้ป่วยทราบ	2	2.67
• เก็บเรื่องนี้ไว้เป็นความลับ ไม่บอกให้ใครทราบ	1	1.33

อภิปรายผล

ผลการศึกษาความผิดพลาดในการปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาลโรงเรียนพยาบาลรามาธิบดีนั้น พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยปฏิบัติงานผิดพลาดถึงร้อยละ 56 และความผิดพลาดเกิดขึ้นในขณะที่ศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 3 และปีที่ 4 มากกว่าชั้นปีที่ 2 อาจเป็นเพราะทั้งสองชั้นปีมีจำนวนวันที่ฝึกภาคปฏิบัติต่อสัปดาห์มากกว่าชั้นปีที่ 2 นักศึกษาชั้นปีที่ 2 ฝึกปฏิบัติงานเพียงสัปดาห์ละ 1 วัน ในขณะที่นักศึกษาชั้นปีที่ 3 ฝึกปฏิบัติงานสัปดาห์ละ 3 วัน และชั้นปีที่ 4 ฝึกปฏิบัติงานสัปดาห์ละ 4½ วัน นอกจากนั้นในการฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 อาจารย์มักควบคุมการปฏิบัติงานอย่างใกล้ชิด เนื่องจากคิดว่านักศึกษายังขาดความรู้และประสบการณ์ ส่วนนักศึกษาชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 นั้นน่าจะมีการสะสมพัฒนาความรู้และประสบการณ์เพิ่มขึ้น การจัดการเรียนการสอนนักศึกษาเหล่านี้ อาจารย์พยาบาลจึงพยายามที่จะสร้างความเชื่อมั่นเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ปฏิบัติการพยาบาลด้วยตนเอง โดยมีการควบคุมดูแลที่ไม่เข้มงวดตลอดเวลาเหมือนนักศึกษาชั้นปีที่ 2 ดังนั้นจึงอาจเกิดความผิดพลาดได้มากกว่า ลักษณะของความผิดพลาดส่วนใหญ่ได้แก่ การให้ยา ร้อยละ 87.04 สอดคล้องกับรายงานวิจัยในต่างประเทศ^{3,4} และจากการศึกษาครั้งนี้พบลักษณะของความผิดพลาดที่เกิดขึ้นเรียงตามลำดับจำนวนของความผิดพลาดได้แก่ การให้ข้อมูลร้อยละ 26.19 การให้น้ำเกลือ ร้อยละ 16.67 การทำแผลและการทำให้เกิดอุบัติเหตุหรือการบาดเจ็บ เช่น ตกเตียง หกล้ม คิดเป็น

ร้อยละ 14.29 เท่ากัน การให้เลือด และการเตรียมผิวหนัง การผ่าตัด คิดเป็นร้อยละ 7.14 เท่ากัน ในส่วนของการทำให้เกิดอุบัติเหตุหรือการบาดเจ็บ เช่น ตกเตียง หกล้ม พบร้อยละ 14.29 ซึ่งผลการศึกษานี้พบว่ามีความสูงกว่าที่เคยมีการบันทึกไว้ในการประชุมคณะกรรมการเฉพาะกิจพิจารณาความผิดพลาดในการปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาลโรงเรียนพยาบาลรามาธิบดี ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 9.26 ส่วนสาเหตุของความผิดพลาดนั้น นักศึกษาส่วนใหญ่ยอมรับว่าเกิดจากตนเองเนื่องจากขาดความละเอียดรอบคอบ ขาดทักษะประสบการณ์ และขาดความรู้ตามลำดับ แต่อย่างไรก็ตามสิ่งแวดล้อมในขณะที่เกิดเหตุ เช่น ความบกพร่องในการติดต่อสื่อสาร สถานการณ์แวดล้อมในขณะนั้น หรือวัสดุอุปกรณ์ซึ่งชำรุดก็มีส่วนก่อให้เกิดความผิดพลาดในการปฏิบัติงานของนักศึกษาได้เช่นกัน ดังนั้นเมื่อเกิดความผิดพลาดจึงไม่ควรเจาะจงเฉพาะการปฏิบัติงานของนักศึกษาเท่านั้น แต่ควรจะมีการพิจารณาวิเคราะห์สาเหตุที่เกี่ยวข้องให้ครอบคลุม เพื่อหาแนวทางแก้ไขให้ตรงประเด็นยิ่งขึ้น กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าความผิดพลาดที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่ป้องกันได้และรู้สึกเสียใจต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ห่วงใยต่อผู้ป่วย โดยร้อยละ 69.05 ตรวจสอบพบความผิดพลาดด้วยตนเอง และร้อยละ 66.67 มีความรับผิดชอบที่จะรายงานอาจารย์และพยาบาลประจำหอผู้ป่วย และติดตามประเมินอาการผิดปกติของผู้ป่วยต่อไป และตั้งใจจะไม่ให้เกิดความผิดพลาดขึ้นอีก ถึงแม้จะไม่แน่ใจแต่จะพยายามทำให้ดีที่สุด ซึ่งคำตอบเหล่านี้สะท้อน

ความผิดพลาดในการปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาล

ให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรับผิดชอบ มีความสำนึกและมีคุณธรรมในเชิงวิชาชีพ และตระหนักว่าความผิดพลาดจากการปฏิบัติงานของตนส่งผลกระทบต่อผู้ป่วยและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง นักศึกษากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ร้อยละ 92.00 ทราบแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้องเมื่อปฏิบัติงานผิดพลาด และกลุ่มตัวอย่างที่ปฏิบัติงานผิดพลาด ร้อยละ 66.67 ได้ปฏิบัติถูกต้อง คือ รายงานอาจารย์และพยาบาลประจำหอผู้ป่วยและติดตามประเมินอาการผิดปกติของผู้ป่วยต่อไป ร้อยละ 57.14 แต่อย่างไรก็ตามมีกลุ่มตัวอย่างที่ปฏิบัติงานผิดพลาด ร้อยละ 33.33 ไม่ได้รายงานให้อาจารย์หรือพยาบาลผู้รับผิดชอบทราบ และมี 1 รายคิดเป็นร้อยละ 1.33 ที่เก็บเรื่องนี้ไว้เป็นความลับไม่บอกให้ผู้อื่นทราบ ถึงจะเป็นส่วนน้อย แต่ก็ก็เป็นสิ่งที่ผู้เกี่ยวข้องจะต้องตระหนักและหาแนวทางแก้ไข เพราะเป็นสิ่งสำคัญที่สะท้อนให้เห็นว่านักศึกษาขาดคุณสมบัติที่สำคัญของพยาบาลคือ ความซื่อสัตย์ คุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบต่อ ผลการศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่ามีการปฏิบัติงานผิดพลาดซ้ำอีกถึง 22 ราย คิดเป็น ร้อยละ 52.38 โดยร้อยละ 38.10 ปฏิบัติงานผิดพลาด 2 ครั้ง ร้อยละ 7.14 ปฏิบัติงานผิดพลาด 3 ครั้ง ร้อยละ 4.76 ปฏิบัติงานผิดพลาด 5 ครั้ง และร้อยละ 2.38 ปฏิบัติงานผิดพลาดถึง 6 ครั้ง กลุ่มตัวอย่างบางรายที่ระบุว่าทำผิดพลาดในเรื่องเดิม เช่น การให้ยา 3 ราย การให้ข้อมูล 2 ราย การที่มีการปฏิบัติงานผิดพลาดซ้ำเช่นนี้อาจเป็นเพราะเมื่อมีการปฏิบัติงานผิดพลาดในครั้งแรกไม่ได้มีการ

รายงานให้อาจารย์หรือพยาบาลผู้รับผิดชอบทราบ ทำให้ไม่ได้มีการวิเคราะห์หาสาเหตุของความผิดพลาด เพื่อหาทางแก้ไขและป้องกันไม่ให้เกิดความผิดพลาดซ้ำซ้อน โดยเฉพาะถ้าสาเหตุของความผิดพลาดที่เกิดจากความบกพร่องทางด้านตัวนักศึกษาเอง ไม่ว่าจะเกิดจากการขาดความละเอียดรอบคอบ ขาดความรู้หรือทักษะก็ตาม ถ้านักศึกษาไม่ยอมรับและประเมินผลการทำงานเพื่อปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของตนเองแล้ว ย่อมมีโอกาสที่จะเกิดความผิดพลาดขึ้นครั้งต่อไปได้ ความผิดพลาดที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานของนักศึกษาอาจแบ่งความรุนแรงได้หลายระดับ ความผิดพลาดบางกรณีอาจทำให้ผู้ป่วยได้รับอันตรายถึงแก่ชีวิต เช่นการให้ยาผิด การให้เลือด การให้น้ำเกลือ และการทำให้เกิดอุบัติเหตุหรือบาดเจ็บ เช่น ตกเตียง หกล้ม แต่ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยให้นักศึกษาตอบแบบสอบถาม ไม่ได้มีการสัมภาษณ์วิเคราะห์ถึงลักษณะของความผิดพลาดที่เกิดขึ้นตลอดจนผลกระทบต่อผู้ป่วยโดยละเอียด ประกอบกับข้อความที่ถามเป็นข้อความที่ย้ำถึงความผิดของนักศึกษา กลุ่มตัวอย่างบางรายอาจไม่อยากจะตอบหรือบรรยายในรายละเอียด มีเพียง 5 รายที่ระบุลักษณะ และสาเหตุของความผิดพลาด ได้แก่ ให้ยารับประทานผิดขนาด เพราะขาดความละเอียดรอบคอบ 2 ราย ทำมีดบาดผิวหนังของผู้ป่วยขณะเตรียมผ้าตัด 1 ราย แทน Set ทะลุถุงเลือด 1 ราย และลืมเอาไม้กั้นเตียงขึ้น ทำให้ผู้ป่วยตกเตียง 1 ราย ถึงแม้ความผิดพลาดที่เกิดขึ้นจะเป็นความผิดพลาดที่ไม่รุนแรง แต่ก็ชี้ให้

เห็นว่าเกิดจากการที่นักศึกษาขาดความละเอียดรอบคอบทั้งสิ้น ส่วนข้อเสนอแนะในการป้องกันความผิดพลาดนั้น ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง มุ่งเน้นที่ตัวของนักศึกษาพยาบาลโดยควรมีความรู้ ความละเอียดรอบคอบและความตั้งใจในการทำงาน ติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของตนเอง ทุกครั้ง แต่ก็คิดว่าอาจารย์ยังควรให้อิสระในการปฏิบัติงานของนักศึกษา ควรประเมินความพร้อมของนักศึกษาก่อน ถ้าไม่พร้อมยังไม่ควรให้ปฏิบัติงานและควรติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของนักศึกษาทุกครั้ง

จะเห็นได้ว่าผลการวิจัยได้นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับความผิดพลาดในการปฏิบัติงานของนักศึกษาที่มีหลายประเด็น ซึ่งน่าจะกระตุ้นให้ผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาหรือการบริการ ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้นและร่วมมือกันพัฒนาการจัดการเรียนการสอนทางการพยาบาลที่มีประสิทธิภาพ ร่วมกันปลูกฝังให้นักศึกษารับผิดชอบในการพัฒนาหาความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานด้วยความละเอียดรอบคอบ พยายามลดความบกพร่องทางด้านการบริหารจัดการและสิ่งแวดล้อม ในสถานการณ์ปัจจุบันที่จำนวนนักศึกษาเพิ่มมากขึ้น และขึ้นฝึกภาคปฏิบัติซ้อนกันหลายชั้นปีในบางวันนั้น อาจารย์ประจำหอผู้ป่วย

อาจต้องบริหารจัดการเวลาในการดูแลนักศึกษาแต่ละชั้นปี โดยมักจะให้เวลาใกล้ชิดกับนักศึกษาชั้นปีที่ 2 เป็นส่วนใหญ่ แต่ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าความผิดพลาดที่เกิดขึ้นมักเกิดขึ้นในชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 โดยมีสาเหตุจากนักศึกษาขาดความละเอียดรอบคอบเป็นส่วนใหญ่ อาจารย์และพยาบาลซึ่งปฏิบัติงานในหอผู้ป่วยจึงควรตระหนักและหาทางป้องกันให้มากขึ้น ตลอดจนให้ความใกล้ชิดติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาลทุกราย โดยเฉพาะเรื่องการให้ยา การให้ข้อมูล การระมัดระวังอุบัติเหตุและการทำหัตถการต่าง ๆ แต่ในขณะเดียวกันก็ควรจะให้อิสระแก่นักศึกษาในการปฏิบัติการพยาบาลบางอย่างซึ่งอาจารย์ได้ประเมินแล้วว่านักศึกษามีความพร้อมทั้งทางความตั้งใจ ความสุขุมรอบคอบ ความรู้และทักษะเพียงพอที่จะปฏิบัติการพยาบาลแก่ผู้ป่วยอย่างปลอดภัย รวมทั้งการส่งเสริมให้นักศึกษาได้พัฒนาความคิดอย่างมีเหตุผล มีการประเมินผลและปรับปรุงคุณภาพการพยาบาลของตนเองอย่างต่อเนื่อง ปลูกฝังแนวคิดทางด้านความซื่อสัตย์ คุณธรรม จริยธรรมและความรับผิดชอบอันเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของพยาบาล เพื่อให้นักศึกษาได้สำเร็จเป็นบัณฑิตทางการพยาบาลที่มีความรู้คู่คุณธรรม สามารถให้การพยาบาลผู้ป่วยอย่างมีคุณภาพต่อไป

ความผิดพลาดในการปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาล

เอกสารอ้างอิง

1. Atkinson P. The Reproduction of Professional Community in **The Sociology of the Profession** edited by Robert D & Philip L. London: The Macmillan Press Ltd. 1983; 224-41.
2. นันทนา น้าฝน เอกลักษณะของพยาบาลวิชาชีพ สงขลา : เทมการพิมพ์. 2538.
3. Ludwig-Beymer P, Czurylo KT, Gattuso MC, Hennessy KA & Ryan, CJ. The effect of testing on the reported incidence of medication errors in a medical center. **The Journal of Continuing Education in Nursing**. 1990; 21:11-7
4. Cobb MD. Evaluation medication errors. **Journal of Nursing Administration**. 1986; 16:41-4.
5. ฟาริดา อิบราฮิม. **สาระการบริหารการพยาบาล** กรุงเทพฯ : สามเจริญพาณิชย์, 2537.
6. พวงรัตน์ บุญญานุรักษ์ หน่วยที่ 13 ความรับผิดชอบต่อการประกอบวิชาชีพการพยาบาล ใน **เอกสารการสอนชุดวิชาประเด็นและแนวโน้มทางการพยาบาล** หน่วยที่ 8-13 พรจันทร์ สุวรรณชาติ. บรรณาธิการ กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช, 2530; 783-846.

Errors in practice of nursing students

Siraya Summawart * M.S (Nursing), M.A (Public Administration)

Abstract The purposes of this study were to determine about practical errors of the nursing students . The samples were 75 fourth year student in Ramathibodi Nursing school .The results revealed that most of them made practical errors while they were third year student and the error was giving medication to their patients. The causes of error were lack of concern, knowledge deficit and poor practical skills. All of them thought that the errors can be prevented by taking more careful to avoid making the practical errors. Rama Nurs J 1998; 4(2):190-203.

Keywords : practical errors , nursing students

* Assistant Professor, Department of Nursing, Faculty of Medicine Ramathibodi Hospital, Mahidol University.